

I.

Junassa -

Silloin ilmestyi hänelle Herran enkeli...
Lukk. ev. I: 11.

Istuin osastossani yksin ja katselin ohikäiviä maisemia. Olin mielleissäni, sydämeni oli tunteista raskaana. Kummallinen tämä ihmiselämä, ajattelen, - syntyä ja kuolla, rakastaa ja erota, ikävöidä ja etsiä - aina etsiä. Ja mikä on ihminen? Kun kaikki turha, kun kaikki ~~st~~ intohimot ja paheet ruisutaan, - vain värisevä sydän, joka pohjimmaltaan ei kykene muuhun kuin rakastamaan.

Tutkistelin itseäni. Mikä minut nyt on tälle matkalle ajanut, kysyin, minut, joka kaikkine juurinen olen kunnin kotimaassa, joka en kykene matkustamaan, en oleminen pois perheeni luota, en näkemällä ystäväni?

Silloin sydämeni täytti oudolla onnella ja vastasi puolestani. Jos et ole ennen osannut olla epäitsehäis, se sanoi, olet nyt. Juuri omaistesi, ystäväsi ja kotimaasi puolesta olet nyt lähdössä matkalle. Sinä etsit ja ikävöit, ~~si~~ sinä arvioit - sinä tiedät, että tulet löydä täämään.

Mietin, mietin ja katselin maisemia. Pikaajuna kiiti ohi aseman toisensa ^{perästä} ^{ja vanhaatun tunteen}

Kohtelias ^{ja vanhaatun tunteen} konduktööri tuli pilettiäni takas tamaan. Hän repäisi vihkosta Turun matkaa vastaavaa ^{leht-} kungin ja sanoi hymyillen, ajentaen piletteini takaisin:

- Suokaa anteeksi, tohtori Kotka, mutta täällä on toisen luokan osasto herrasmiest, joka mielellään ^{teh-} toisi puhutella tohtoria.

- Kuka hän on?
- En tunne häntä. Hänen täytyy itse esittää itsensä, jos tohtori suvaitsee ottaa hänet vastaan. Hän pyysi minua vain kysymään.

Hymyilin hengessäni, mutta vastasin:
- Olkoon menneeksi, Sanokaa, että tentamenton ystäväni on tervetullut.
Konduktööri poistui ja hetken perästä ilmestyi

3/ oven suuhun vakavaan ja arvokkaan näköinen keski-ikäinen ~~heras~~ mies, joka kohteliaasti kysyi, häiritseekö.

- Ette ollenkaan. Käykää sisään istumaan.

Nousin tervehtimään, sillä ~~se~~^{tuloks} ojensi kätensä ja esitti itsensä:

- Nimeäni on Santala.

- Kirkkoherra Santalako? kysyin kiintoisaa uteliaana meidän kätelleösämme.

- Sama, vastasi vieraani, ja meidän istuutuesamme ikkunan luo vastapäätä toisiamme hän lisäsi: - tohtori Kotka tuntee minut?

- Sitä en voi sanoa, koska näen teidät nyt ensi kerran, mutta olen kuullut teistä. Te sitte vastoin nähtiin, vasti tunnutte minut ainakin ulkomuodoltani. Syy lienee, ettälette käynyt jossain luennossani. Kuulin kerran erästä ystävästäni, että hän oli nähnyt teidät.

- En ainoastaan kerran, vaan monta kertaa olen käynyt tohtorin luentoilla yliopistossa.

- Sepä kiintoisaa. Papit eivät yleensä ole suosineet minua.

- En soisi, että ymmärtäisitte minut väärin, sanoi vieraani vakavaan kohteliaasti; - en minäkään hyväksy kaikkia teidän näkökantojanne, mutta tunnustan mielelläni, että ihailen teitä puhujana.

- Jhm. Puhujia on paljon ja meidänkin maassamme on varmasti monta paljon etevämpää puhujaa, vastasin tyytymättömästi. - En ole koskaan halunnut olla puhujaa, - en oikein ymmärrä, mitä se sana merkitsee, sillä kaikki ihmisethän puhumme yhtämitta. Jos olen puhunut, olen puhunut ainoastaan sen takia, että minulla on mielestäni ollut jotain sanottavaa.

- Süräpä se, ihastui kirkkoherra. - Silloin vasta

4/ minuutakin juhe alkaa. Teillä on aina jotakin sanottavana ja te hallitsette aiheenne erinomaisella taidolla, - kuulijain on pakko sanojanne seurata.

- Sepä hauska kunlla, kiitin ~~teistä~~ ^{hieman ivallisesti, mutta} samassa molemmat hymyilimone.

Vieraani katse seurasi hetken aikaa ohikuituvia maisemia ja sitten hän lausui:

- Ymmärrätte, herra tahtoi, että ole tullut tänne teitä häiritsemään ainostaan kiittäkseni teitä luennoistanne, vaikka sekin voisi olla pätevä syy. Minulla on jotakin sydämelläni. Tahtoisin ensin tehdä teille kysymykseen. Te puhutte luennoissanne maailman uskonnoista, te puhutte lämmöllä ja olette nähtävästi sargen kiihottuneet uskonnollisesta elämästä. Mutta te puhutte aina pakonallisista uskonnoista ja kiitätte niitä. Jos siunemmen mainitsette kristinuskon tai kristinkirkon, huomautatte aina jostakin sen epäkohdasta. En tahdo väittää, ettei huomautuksenne olisi paikallan, mutta miksi ette tahdo nähdä meidän kirkkomme ja uskomme ansioita ja nyviä puolia? Miksikä ette ole kristitty? Olettehan syntyneet kristikunnassa ja saaneet kristillisen kasvatukseen, - miksikä siis olette hylännyt isienne uskon?

- Antakaa minun puolestani vastata vastakysymyksellä: mistä tiedätte, herra rovasti, että olen kään-
tenyt selkämä kristinuskolle?

- ^{luennoistanne} Puhelustanne sen päätin.

- Mutta te sanoitte juuri äsken, että olen vain puhunut todellisista epäkohdista, eii luvitellut enkä valehdellut?

- Totta kyllä, mutta luentojenne sisällöstä ja äänenne sävystä näkyy, että teillä ei ole harrastusta kristilliseen suuntaan.

- Siinä voi olla peräi. Kirkot eivät minua

3) suuresti miellytti ja vielä vähemmän lahkot. Minusta
tuntuu, että kristilliset kirkot ja lahkot eivät itseään
tiedä, mitä kristinusko todella on. Miksi siitä muuten ri-
telisivät? Miksi tuomitsevat toisiaan? Miksi jokin
luulee, että vain hänen uskonsa on autuankoitteva? Eikö
teidänkin mielestänne tässä olisi korjaamisen varaa?
— Oksanen ^{kskseni} ~~minua~~ ^{safonin} ~~oikeudesta~~, — tässä kohden olen aivan
samaa mieltä kanssanne. Ja nyt minun täytyykin tulla
varsinaiseen asiaani, siihen kysymykseen, joka on mieltäni
painanut kauan aika. Ajatelkaa nyt, heerra tohtori. Te
olette uskonnollinen ihminen, — jollette vielä ole uskon-
nen, ette ainakaan ole ateisti. Te olette totuutta rakas-
tava ja vastuustanne tietoinen ihminen. Ettekö koskaan
ole ajatellut tätä meidän kanssamme? Ettekö koskaan
ole tahtonut parhella sen edistystä ja onnea? Ettekö kos-
kaan ole tullut ajatelleeksi, että kirkolla, luterilaisella
kirkolla, on käsissään tämän kansan henkisen elämän oh-
jat? Jos ken voi sitä auttaa eteenpäin elämän tiellä,
on se kirkko ja yksin kirkko. Mitä jotkut hyviä teo-
teitä luevat ja kirjat merkitsevät? Eivät mitään
itse kansalle. Kourallinen henkilöitä voi ottaa mistä op-
ista, mutta kirkko, kirkko yksin kykenee kansan oh-
jaamaan. ^{vaikka} jos ^{mmekin} sanotte, että työväen liike on vienyt kansan
joukot harhaan epäuskon alankoihin, on tämä ohineava
ilmio. Suomen kansassa on terve pohja-aines, joka pian
heittelee harteiltaan vieraan ikeen. Ei se kauan tyhdy a-
teismiin. Se kaipaa sisänsä jumalaa. Se etsii ja etsii
jo lopulla se löytää. Mutta eikö olisi suurta olla sen
auttajana, sen ohjajana, sen johtajana tässä etsinnässä,
tämän etsinnän monilla poluilla, jotka yhtä helposti vie-
vät harhaan kuin päämäärään. Ettekö, heerra tohtori,
koskaan ole tullut ajatelleeksi, että teidän velvol-

Ilisuutenne, ^{enemmän} ~~olisi~~ asetta kaikki suuret jumalalta saamenne lahjat kristinuskon ja kirkon palvelukseen?

Vieraani oli puhunut itsensä lämpimäksi ja minun silmäni olivat käyneet yhä suuremmiksi hämmästyksestä.

— ^{Ne, niin} ~~Sissoo~~ nyt se on sanottu, hän lopetti huokauksen syvään, ja teasen hymyilimme yhdessä.

Kun en mitään viikkanut, ^{vaikuttanut} ~~tähtäin~~ vieraini taas puheeseen käsiksi. ^{sanoi hän vielä:}

— Herra tohtori, suokaa anteeksi suosapuheisuuteni; mutta minun täytyi keventää sydäntäni. Toivon teidän ymmärtävän, etten ole pahaa tarkoittanut.

— Ymmärrään täydellisesti; siensii vastaanomaan. — Olen vain niin hämmästynyt. Ehdotuksenne on niin odottamaton. Olen tottunut siihen, että kirkolla ja papistolla ei ole mitään mielenkiintoa minun, ~~niiden~~, ei ainakaan mitään hyvää käsitystä minusta, — onhan kuullut perin päin vastaisen ääniä. Tämä teidän hyvä ajatukseenne minusta on todella tehnyt minut sanatakosaksi.

— Olen erittäin iloinen, että ymmärrätte minut. Sanon suoraan, että papiston ~~ajatus~~ käsitys teistä riippuu siitä, etteivät papit tunne teitä. He luulevat, että olette uskonnon vastustajia ja antikristuksen palvelijia. Mutta olen varma, ~~se~~ että jos he kuulisivat teidän puhuvan, he ajattelisivat niinkuin minä: miksiä tuo mies ei ole kirkon palveluksessa?

— Sangen ihmeellistä ja inarttelevaa. Nyt minun täytyy kertoa teille jotakin, rovasti sanota. Vieraani kävi tarkkaavaisesti ja minä aloitin leveästi hymyjellen:

— Katsoka, se on vain nuoruuden muistelmia. Mutta se, ^{johtui} ~~johtui~~ niin elävästi mieleeni teidän pu-

Vherrsanne, että tunnen jonkunlaiseksi velvollisuudeksi kertoa teille siitä.

Mietin vähäisen, kävin vakavaksi ja jatkoin:

- Olin siinä seitsemintuotta iässä, nuori ~~ja~~ yliop-
pilas, mutta harras uskovainen kristitty.

Tanssen ^{vaikeisiin} ~~johtajissa~~ hetkeksi, ennenkuin jatkoin:

- No, ehkä tämä on liikaa sanottu, sillä en ol-
lut uskovaan aivan jokapäiväisessä merkityksessä. En välttä-
nyt uskonkappaleista, sillä en ymmärtänyt niitä. Minusta oli yk-
sentekeri, oliko Poika käynyt ulos" Isästä yksin vaiko Isä:
tä ja Pyhästä Hengestä. "Outoa oli minulle myös riittä siitä, tu-
liko ihmisiä auturaksi yksin uskolla vaiko uskolla ja hyvillä
toilla. Minusta uskon olemus keskittyi yksin siihen varmaan
tunteeseen ja vakaumukseen, että jos ~~tehtäisiin~~ ^{tieteen} olisi tehnyt jo-
tain väärää, en olisi kehdannut Isälle enkä Pöjälle. Uskovaisen
elämä oli pyhää elämää, se oli Vapahtijan seuraamista aja-
tukoissa ja teoissa. Näin vanhana tuntuu vaikealta kuvata o-
maa mielen tilaansa nuorena. Nuoren ihmisen ^{uskonmollinen} sieluelämä tun-
tuu sentimentaaliseksi. Kuitenkin tiedämme, te arvatenkin
yhtä hyvin kuin minä, että sillä on oma hyveensä ja etunsa:
se on läpeensä vilpittömä, harras, keskittetty, nuorukainen on
kokonaan sitä mitä hän on. Uskoin koko sydämestäni, että mi-
nen tuli seurata Jeesusta, että se oli elämäni ~~te~~ ainoa tas-
koitus. Sitä varten olin syntynyt, sitä varten elin. Näen, että
ymmärrätte minut, herra rovasti. Te tiedätte, että nuoren
ihmisen usko on elävä ja todellinen.

Kirkkoherra Santala nykkytti myöntävästi, aivan
kuin häntäkään olisivat nuoruuden muistot alidistaneet, mutta
hän vain kunniteli taskkaani, kun ~~te~~ eteni kertomuk-
sessani.

- Nyt tulen muistelmassani kohtaan, jota te
varmaankaan ette voi käsittää, että ainakaan hyväksyä. Ky-
syin itseltäni, enkö voisi astua kirkon palvelukseen. Tunsin
hengessäni, että minun kanssani tulisi joku nautti Suomen

8) kirkkoon, uusi tuulahdus uskoon ja elämään. Se ei ollut so-
keata ylpeyttä, se oli todella kuin sisäinen varmuus ja tieto.

— Mutta eihän tuossa ollut mitään käsittä-
mätöntä, keskeytti vierasni, — jokainen papin kokelas ajat-
telee tai ainakin hänen pitäisi ajatella juuri tuohon tapaan.
Jokainen kirkonmies on tavallan kutsuttu reformattoriksi.
Aika rientäi eteenpäin, emme saa pysähtyä paikallemme.
Niinkuin meidän tulee kasvattaa itseämme, niin meidän myös
tulee kasvattaa toisia ja kohottaa siten kirkon henkistä
anttoriteettiä.

— /loitsen sanoistanne. Näin pitkäälle ymmä-
rälle minut siis hyvin nuorukaisena.

— Tottakai, herra tohtori! Ihmettelen vain, ette
noudattanut omantuntonne ääntä. Ette lähtenyt kirkon pal-
velukseen, vaan jäitte yliopistoon.

— Niin, sinäpä nyt on se kohta, jota epäilen tei-
dän ymmärtävän tai hyväksyvän.

— Kertokaat ~~min~~.

— Näkkäis, minulla oli tammoinen tunne: minun
tahty päästi arkkipüispaksi; silloin vain panna toimeen
kirkon uudistuksen ja jonkinlaisen uskonpuhdistuksen.

— No, eihän tuossa ^{kaan} ajatuksessa ollut mitään
vikollista. jokaisen nuoren papin oikeutettu kunnianhimo
viittaa püispan hiippaan, ja tahtyhan jorkun tulla püispan
pääksihin.

— Aivan oikein, mutta minussa ei ollut kün-
niamhimoa. En tahtonut ~~olla~~ nousta arkkipüispaksi, vaan
olla arkkipüispana, etti olisin saanut vuodatta sydän.
vereni kirkon hyväksi. Tahtoiv arkkipüispana ^{soveltaa}
ja opetta, mitä usko on, mitä Jeesuksen seuraaminen on, ja
järjestää uudelleen koko papiston elämän.

— En nyt oikein ~~käsittä~~, alkoi roovasti, mutta pysä-
tyi puheessaan. (Jaksaa seurata,)

9) - Sanoinkin, että teidän olisi väkään ymmästyä, jatkoin hymyjellen. - Omiteisuus oli juuri sinä, että tah-
tonut tulla papiksi, vaan arkkipiispaksi.

- Tarkoitatteko, että te, seitsemän toista vuotias nuorukainen, olisitte halunnut tulla arkkipiispaksi itsenän muuta?

- Siinäpä se. En halunnut nousta vaan olla. Keskikoherra Santala näytti väkään siveellisesti näskästyneeltä.

- Mutta tuohon oli kuin leikinlaskua pyhien asioiden kanssa, hän huudahti.

- Siinäpä nytte. Mutta minkätähden leikin- laskua? ja minkätähden pyhien asioiden kanssa? Onko arvoasteikko jumalan määräämä? Onko piispa ehdot-
masti pyhempi olento kuin keskikoherra?

- Vaikkei niinkään olisi, täytyyhan olla järjes- tyttä kaikilla. Se on apostolein ajoilta perittyy. Piis- pa on juuri vanhempi toisia seurakunnassa.

- Epäilemättä, ja teidän näkökantana on tie- lyysi oikeutettu. Alkiamme unohitako, että minä olen tässä kertonut nuoruuteni haaveista. Se sinänsä osoit-
taa, kuinka tunnen kunnioitusta ja luottamusta teitä kohtaan, herra rovasti.

- Suokaa anteeksi, herra tohtori, että mieles- säni kiersi. Se oli ajattelematon. Toivon, ettelle sen- takin jätä kertomustanne keoksen.

- En jätä, vaikka nyt tulemmekin pahempaan vai- sanoisinko hassuimpaan kohtaan, joka todista teille, että nyvit ajatuksenne minusta ovat suuresta temonastut. Kirjoit-
tin näet silloiselle arkkipiispalle ja ehdotin, että hän pani-
n toimen erinäisiä muutoksia ja uudistuksia tar, jos hän tuntisi
itsensä lään vanhaksi siihen, että hän tavalla tai toisella tekisi

11) toinen tarkoitus minua suhteeni. Minulla ei ollut omaa tahtoa.

— Kylläpä te olitte kunnollinen ^{nuorukainen} ~~nuoruudessa~~ ^{johtamukseksuttakin} ja olikan jollain ~~logiikka~~ teidän — kuinka sanoisin —

— Sanokaan vain suoraan: hulluudessaani.

— Niin, sillä eihän semmoisia ihmeitä tapahdu. Emme enää eli semmoisten ihmisten aikaan. Elämässä on paljon luonnontieteellisiä y. m. ihmeitä, mutta yliluonnollisia asioita ei enää tapahdu.

— Oletteko siitä varma, herran rovasti?
Äänessäni oli jotakin, joka pösi vierasni häntä

kahtamaan.

— Mitä, hän ^{kysyi} ~~sanoi~~, — ettenkö olisi siitä varma? Se on luja uskonni. Nykyaikana kyllä puhutaan spiritistisistä ihmeistä, mutta milloin ilmiöt eivät ole petkuttusta, ovat ne tietysti luonnollisesti selitettävissä.

— En tahdo kajota spiritismiin, vastasin, — mutta jos ~~sanoisitte~~ ^{sallitte}, kerron nuoruuden muistelmani loppuun. Jätin sikseen, olisiko ollut mitään yliluonnollista minun asukkipöydästäni ~~tulemisessani~~, — sehän vain olisi ollut tavallisuudesta poikkeava ilmiö. Mutta kun ei siitä asiasta tullut mitään, sain sen sijaan aivan kuin kooreseksi kokea todellisen ihmeen.

Kirkkoherra Santala näytti yhtä uteliaalta kuin hämmästyneeltä, mutta väikeni odottaen.

— Kun ~~se~~ nyt kerron tämän muistoni teille, jatkoin rauhallisesti, — näette siitä, kuinka rehellisesti teitä kunnioitan. Te saatte kuulla semmoista, jota ani harvoille olen kertonut, ja toivon ja uskon, että te pidätte kuulumusne salassa.

— Empimättä, sanoi vierasni.

— Kuidkaan siis, ~~Jumalan enkelit ilmestyi~~

12) minulle ei unessa, niinkuin josefille, vaan keskeltä päivää
vää niinkuin ^{Sakarialle} ~~Maarjalle~~ tai joillekulle henkilöille vanhassa
testamentissa. Muistan niin elävästi tuon tapahtuman, joka
säilyy pyhien ^{mpien} muistojeni joukossa. Olin yksin huoneessani,
mieheni ja rukoilin. Olin kärsinyt koko ajan siitä lähtien,
kun ymmärsin, etten saanut antaa kirkkoa. Minulla ei ol-
lut mitään keskitietä: joko kirkon johtajina tai ei mitään
tekemistä kirkon kanssa. Mistä tämänlaisen rohkeuden sain
hengessäni, se on salaisuus. Joka tapauksessa kärsin kuin hyl-
jätty, vainottu, ulos heitetty. Nyt kuten sanoja istuin huonees-
sani. Ovi oli lukossa, aurinko paistoi ikkunasta. Kadulta
kuului ohikulkevien askeleita ja hevosen kavioiden kopsetta,
kun joku ajuri sivuutti talon keveine kumipyörsäisine rattui-
nen. Yhtäkkiä oli huoneeni kuin valaista - valolla, joka
oli ~~aurinko~~ ^{koa} kirkkaampi. Katsahdin hämmästyneenä
ylös ja ~~näin~~ ^{mitä näin} huulet silmiäni kohdanneen? Keskeltä
~~latterin~~ ^{keskeltä} ~~seisoi~~ pitkään vaaleaan viittaan puettu mies - niin
arvokkaan ja ylevän näköinen, että sydämeni vapahhti. Hän
ei ollut tavallinen kuolevainen, sen näin heti, sillä hänen
ympäristönsä ikäänkuin loistava taivankari ja hänen päänsä
ympäristö oli kultainen ^{siidakehä} glooria. En koskaan ollut unessa
nikään nähnyt semmoista loistoa ja pyhtäin säikähdysk-
sen vallassa syöksyisin polvilleni ja huuleni kuiskasivat
väistomaisesti: "Vapahtajani!" - "Ala pelkää, ^{poikasi} ~~Maarja~~, sa-
noi ~~se~~ tuo pyhä olento, "en ole Vapahtaja, olen vain Hä-
nen ~~my~~ nöyry lähettinäs." Hän hymyili ja samalla katsoi:
vat nuo häikäisevät värihoiteet. Hän ojensi minulle kä-
tensä ja nosti minut jaloilteni, - niin ainakin arimusta tun-
tui. Sitteen hän viittasi kädellään sohvaan ja tuolia ja sanoi:
"Istukaamme, sillä minulla on puhuttava." Hän istui itse
sohvan nurkkaan ja sai minut istumaan tuolille eteenön.
Nyt hän oli aivan ihmisen, ehkä egyptiläisen miehen nä-
köinen. Paahinetta hänellä ei ollut, mutta pitkä, tum-
mat suostuvat kehystävät kasvoja ja kaulaa hartioita myö-
ten. "Olen ihminen enkä jumala", sanoi ihmeellinen vie-

13/ ranni, "mutta enkeli olen, koska olen lähetti". Samassa
tunsi, että pelkoni ja epäuskoisukseni hävisi, ja merkeli-
linen kirkko ~~muuttasi jäseniä~~ ja koko ~~olen~~ ^{jäseniä} olemuk-
seni tuntui uskomattoman keveälle, rauhalliselle ja on-
nelliselle. Enkeli puhui: "Älä sure, lapseni, ettei haave-
si toteutu ^{työni}. Et sinä olisi siihen ~~voimaa~~ kypsä eikä semmoi-
sia ihmeitä tapaudu ihmisten maailmassa. Olet nähnyt, mi-
kä suurta on tulossa, mutta sitä tuloa on valmistettava."
Sitten seurasi pitkä keskustelu, - sanon keskustelu, sil-
lä minäkin rohkennin ja sain tehdä muutamia kysymyk-
siä, - ja sen keskustelun kautta selvisi minulle oma elä-
mäntehäväni. Aika kuiti, istuimme varmaan tunnin tai
parin, ja kun kaikki oli puhuttu, sanoi enkeli hey-
västi, pyysi minun ^{hetkeksi} katsomaan minulle, ja kun kään-
sin pääni takaisin, oli taivaallinen vierasni hävinnyt.

Kirkkoherra oli tarkasti kuunnellut kertomus-
tani, ja kun oli lopettanut, istuimme kotvan ääneti. Lopul-
ta rovasti Santala veti henkeä syvästi ja lausui:

- Merkittävä kokemus. Jos toinen olisi sem-
moista kertonut, olisin joko epäillyt hänen sanojaan
tai arvoitellut hallusinaationiksi koko jutun. Mutta
teidän rehellisyyteenne uskon, herra tohtori, en voi siis e-
päillä kertomustanne. Se oli todellinen ihme, ellettä
itse myöhemmin ole sen pätevyttä epäillyt?

- Kuinka olisin saattanut sitä epäillä! Olen
han rakentanut koko elämäni tuon enkelin neuvoille.

- Mitä hän sitten neuvoi teille, jos saan luvon
kysyä?

- Hän neuvoi minua tutkimaan maailman kaik-
kia uskontoja nähdäkseni, kuinka Jumalan viisas huolen-
pito on johdattanut ihmiskuntaa läpi aikojen. Sentähden
minusta tuli sanskritisti ja indologi kristillisen teologian
asemasta.

- Sängin ihmeellinen neuvo, sanoi rovasti

14) Santala jättiin juidistien. — Se hän on vieroittanut teitä kris-
tinuskosta! Nyt ymmärrän elämäntyönne. Mutta ettekö ole kos-
kaan epäillyt tuon neuvon visautta? Ettekö ole koskaan
epäillyt tuon lähetin todellista asemaa? Entä jos hän ei ollut
kaan Vapahtajan lähettämi, vaan —

— Paholaisen, keskeytti naurakkeen. — Rakas
rovasti, en usko persoonalliseen paholaiseen —

— Niin, niin, mutta —

— Uskotteko te todella järkeleä olemassa-
oloon? Tiedättehan, ettei se herra enää kuulu Ruotsin
Kirkon uskontunnustukseen?

— Tiedän ja tunnustan, että omastakui puoles-
tini uskon arkkipiispa Söderblomin kannan oikeaksi.
Mutta eikö ole ajateltavissa pahoja henkiä, jotka Kristuk-
sen vastustajia, vaikkei uskoisikaan niiden päijemöön
sanoakseni?

— Sünipä sanoitte sanan. Kyllä minäkin us-
kon pahan todellisuuksiin, vaikkakin sen ikuisuuteen enkä
sen absoluuttiseen persoonalliseen johtajaan.

— No niin. Ettekö koskaan ole tutkii aja-
telleeksi, että tapaamanne enkeliä neuvon^{oli} hämmästyttävä?
Eikö hänen pikemmin olisi pitänyt neuvota teitä tutki-
maan kristinuskon, sen lähdekirjoja, sen historiaa? Jos hän
nimittäin oli Vapahtajan lähettämi —

— En osaa arvostella, mitä hänen olisi pitä-
nyt tehdä. Olen koko elämäni ajan ollut kütöllinen
sita, mitä hän minulle teki. Hänen neuvonsa on tehnyt
koko elämäni minulle kiiskäköi. Sitä noudattaen olen
tutkinut ~~se~~ suuria ja pieniä uskontoja — ja tahdon ohimen-
nen huomauttaa: myöskin kristinuskon, — ja tutkimukseksi
ovat vieneet minua vuosi vuodelta lähemmäksi Jumalaa.
Jumala on todellisuus, jumala on elämäni. Eikö uskon-
non tehtävä ole lähentää meitä Jumalan luo ja opettaa meitä
kaikkia ihmisiä veljinämme rakastamaan?

13/ - Totta kyllä, ~~varasto~~ ^{varasto} rovasti mieltäpäisesti. -
ja te sanotte, että olette oppinut yhä paremmin ja paremmin
tuntemaan Jumalia?

- Ettekö itse ole sitä vakuutettu? Olette kuul-
lut luentoja, olette tunteut sympatia ja ymmärtämys-
tä, kuten itse olette väittänyt -

- Totta, totta -

- ja niin ollen voitte ymmärtää, herrn rovasti,
etten koskaan ole enkehäni epäillyt. Hän oli sitä, mitä
sanoi olevansa.

- Ken hän sitten oli? Tarkoitte: te kerroitte hä-
nen sanoneen olevansa ihminen. Oliko hän siis nykyään
elävä ihminen vai ko kuollut? Omasta puolestani usko-
sin, että hän oli entinen ihminen, sillä henkimaailmasta
päin hän teille ilmestyi ja henkiolento hän joka tapauk-
sessa oli. Mutta kuka entinen ihminen hän oli? Joku dis-
torioista tunnettu henkilö? Joku profeetta?

- Sen asian täytyy jäädä salaisuudeksi.

- Te ette itsekään sitä tiedä? Hän ei esittä-
nyt itseään teille?

- Niin kummalliselta kuin se kuulua, hän
esitti itsensä", kuten sanotte. Minä ^{Tiedän} ~~sis~~ ^{sis} tiedän, kuka
hän oli, mutta en ole koskaan ollut oikeutettu sitä il-
maisemaan.

- Kummallista, kummallista, sanoi rovasti San-
tala ja katsoi minua pitkään.

Hänen katseessaan oli pelonsekäistä hämmästy-
stä, mutta myöskin epätoivoisuutta, jollei ~~se~~ epäilystä.

- Te olette kummallinen ihminen, tohtori, ~~katso~~
~~hän~~ hän lausui mieltäpäisesti.

Minä naurahdin.

- En lainkaan, ^{herra} rovasti, ~~sanota~~ Olen saanen

16) tavallinen kuolevainen.

— Siinä tapauksessa olette ainakin armoitettu kuolevainen.

— Sitä olen, vastasin innokkaasti. — Olen aina pitänyt itseäni suuresti armoitettuna ja olen tuntenut itseni nöyrysti nöyrimmäksi, kun olen ajatellut omaa epätyydyttävyyttäni.

Herra Santala katseli ulos junan ikkunasta ~~ku-~~
ääneli ja mielleissään. En halunnut häätä häiritä. ~~U-~~
Join hän kääntyi puoleeni ja sanoi:

— Herra tohtori, olen kiitollinen teille tästä keskustelusta. Se on pannut pääni kuin pyörälle, mutta ~~minä~~ tunnen, että siinä on ajattelemisen aihetta. Minun täytyy miettiä asioita.

ja hän lisäsi hymyillen:

— Muuten pelkään, että olemme unohtaneet päivällisen. ~~Minun~~ Tekee melkein mieleni mennä katsomaan, mitä ravintolavaunussa olisi saatavana. Teettekö seura?

— Kiitos. Uskon, etten tällä hetkellä mitään tarvitse. Muuten minulla taitaa olla täällä hedelmiä.

— Vai niin, vai niin. Siinä tapauksessa kukaan vielä kerran ystäväisyydestänne jutella kaussani.

Kätelimme ja rovasti poistui. Juna kulki kulhemistaan ja minä istuin mielleissäni, tusken lähestyi jätkin askelin.